

Ірина Квасниця, доктор філософії, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту Хмельницького національного університету
Віта Хіміч, доктор філософії, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту Хмельницького національного університету
Нікіта Дмитришин, здобувач вищої освіти спеціальності “Фізична культура і спорт” Хмельницького національного університету

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розкрито теоретичні основи формування професійної майстерності майбутніх тренерів у процесі професійної підготовки. Обґрунтовано структуру професійної діяльності тренера, що складається зі змістово й функціонально взаємопов'язаних компонентів. Для виявлення основних компонентів професійної діяльності фахівця фізичної культури і спорту та розуміння необхідності формування і розвитку професійної майстерності проведено анкетування й опитування тренерів різних кваліфікаційних категорій ДЮСШ м. Хмельницький та Хмельницької обласної ШВСМ. У дослідженні також здійснено порівняльний аналіз чинників, які, на думку здобувачів вищої освіти Хмельницького національного університету, безпосередньо впливали на формування їхньої професійної майстерності у процесі професійної підготовки. З'ясовано, що професійна майстерність тренера-викладача з виду спорту значною мірою характеризується його компетентністю, готовністю до виконання професійних функцій, гармонійною єдністю його ціннісних установок, комунікативних здібностей та особистісних якостей.

Ключові слова: тренер-викладач з виду спорту; конкурентоздатність; професійна діяльність; професійна майстерність.

Рис. 2. Табл. 1. Літ. 10.

Iryna Kvasnytsya, Doctor of Sciences (Philosophy), Associate Professor of the Theory and Methods of Physical Education and Sport Department, Khmelnytskyi National University

Vita Khimich, Doctor of Sciences (Philosophy), Associate Professor of the Theory and Methods of Physical Education and Sport Department, Khmelnytskyi National University

Nikita Dmytryshyn, Postgraduate Student of higher education, majoring in “Physical Culture and Sport” Khmelnytskyi National University

FORMATION OF PROFESSIONAL MASTERY OF FUTURE COACHES-TEACHERS WITHIN THE PROCESS OF VOCATIONAL TRAINING

The article reveals theoretical basis of formation of professional mastery of teachers-coaches in various kinds of sports within the process of vocational training. It has been found that under conditions of present-day labor market, vocational education promotes professional growth of young specialists in the sphere of physical culture and sport provided he has formed professional mastery and aptitude for constant self-improvement. The structure of professional activity of teachers-coaches in various kinds of sports, which consists of content and functionally interrelated components, has been substantiated. It has been revealed that continuous process of professional growth and development that includes quality professional education, adaptation to professional activity, career growth, poly-professionalism calls for future specialists to possess professional mastery due to formation of professionally-oriented competences. To reveal basic components of professional activity of specialists in physical culture and sport, and to understand necessity to form and develop professional mastery of teachers-coaches in various kinds of sports, polling and questioning of coaches of various qualification categories of Children's and Youth Sports Schools in the city of Khmelnytskyi and Khmelnytskyi regional Schools of the Highest Sports Mastery has been conducted. In the research, contrastive analysis of factors that students of Khmelnytskyi National University assume to have had a direct influence on the formation of their professional mastery within the process of vocational training was carried out. It has been revealed that professional mastery of teachers-coaches in various kinds of sports is greatly characterized by their competence, preparedness to perform professional functions, harmonious unity of their value guidelines, communicative abilities, and personal qualities. The results of the research prove that formation of professional mastery of future coaches-teachers in various kinds of sports calls for profound acquisition of vocational knowledge, development of practical skills, ability to orient in an actual vocational problematic situations as well as ability to find ways and means to solve them, planning of personal studies concept, development of professionally-important qualities, communication and organizational skills.

Keywords: coaches-teachers in various kinds of sports; competitiveness; professional activity; professional mastery.

Постановка проблеми. Зміни і перетворення, які диктуються сучасністю, висувають особливі вимоги до фахівців різного профілю та роблять важливими такі якості працівників, що сприятимуть його конкурентоздатності в умовах сучасного ринку праці.

Без сумніву, зростання ролі спеціалістів у розбудові країни вимагають підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема й тренерів-викладачів з видів спорту, до рівня професіоналізму, спонукають їх до розв'язання актуальних проблем у сфері професійної діяльності [9]. Наразі важливим завданням сучасних ЗВО є формування у майбутнього випускника уміння запропонувати себе на ринку праці, розвиток здатності гнучко й ефективно долати проблеми, що виникають, застосовуючи при цьому набуті професійні знання, вміння і навички, творчо впроваджувати ідеї вдосконалення професійної майстерності, що вимагає ефективної організації процесу професійної підготовки, в якій могли б формуватися такі якості й характеристики майбутнього фахівця галузі фізичної культури і спорту.

На переконання низки провідних науковців, на теперешній час закладам вищої освіти значну увагу треба приділяти підготовці фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за обраною спеціальністю на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного розвитку і вдосконалення [1, 9].

Висока професійна компетентність, кваліфікація є запорукою попиту фахівця на ринку праці. При цьому особливої значущості набуває поглиблення теоретичної загальноосвітньої, загальнонаукової та загальнопрофесійної підготовки, що пов'язано з фундаменталізацією освіти. Водночас останніми роками все більше наголошується на якості професійної підготовки, головним завданням якої є формування високопрофесійної особистості, адаптованої до реалій сучасної української дійсності, з високою мотивацією до вдосконалення власної професійної майстерності [2; 7; 8].

В умовах сьогодення вдосконалення процесу формування професійної майстерності особистості майбутнього тренера-викладача з виду спорту у процесі професійної підготовки є одним із завдань, реалізація якого уможливить ефективне використання професійного, організаційного та творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема підготовки конкурентоздатних фахівців різних галузей знайшла відображення у здобутках

як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, зокрема педагогічні умови формування конкурентоспроможності фахівця на ринку праці висвітлено в наукових пошуках Н. Нічкало, А. Hirschi, D. Valero, L. Gomes, R. Jerônimo; теоретико-методологічні засади професійної підготовки та компетентності майбутнього фахівця сфери фізичної культури і спорту відображено в наукових працях А. Деркача, Р. Карпюк, М. Прохорова, Л. Сущенко, Ю. Лянного, О. Тимошенко, Ю. Шкрєбтія, А. Сватська, Є. Павлука тощо.

Проблема формування педагогічної майстерності в її загальнопедагогічному сенсі не є новою. Різні аспекти означеної проблематики розглядали І. Зязюн (1990), В. Сластьонін (1997), В. Саюк (2007), В. Савченко (2012), Т. Матвійчук (2015). Водночас аспекти формування професійної майстерності тренера в наукових доробках розкрито недостатньо.

Відповідно, підготовка сучасних конкурентоспроможних тренерів має значну актуальність, і в цьому контексті проблема формування професійної майстерності тренера потребує свого вирішення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що існує низка досліджень, які пов'язують якісну професійну підготовку майбутніх фахівців фізичної культури і спорту з їхньою конкурентоспроможністю на ринку праці та зайнятості, виявлено значну кількість невирішених проблем. Так, недостатньо розкриті аспекти формування професійної майстерності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту, зважаючи на сучасний активний розвиток спорту та важливість постійного оновлення теоретичних знань і практичних умінь фахівцями спортивної галузі.

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей формування професійної майстерності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту у процесі професійної підготовки в умовах закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасний рівень розвитку спорту висуває високі вимоги до рівня підготовленості спортсменів, оскільки підвищуються спортивні результати, змінюється спортивне обладнання, удосконалюються методи підготовки. Все це збільшує конкуренцію, а відповідно потребує системи, яка постійно розвивається. Одним з важливих компонентів цієї системи, без сумніву, є тренер, позаяк сьогодні унеможлиблюється досягнення високих спортивних результатів без відповідного рівня професіоналізму тренера-викладача з виду спорту [4, 10].

Важливо зауважити, що професійна діяльність тренера досить різнопланова і спрямована насамперед на вивчення і вдосконалення фізичних, психічних, функціональних можливостей людини, на роз-

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

роблення й затвердження принципів активного і здорового способу життя, їх практичну реалізацію засобами фізичної культури і спорту, на формування особистості, її залучення до загальнолюдських цінностей, ідеалів фізичної культури та спорту [3, 6].

Сферою професійної діяльності фахівця фізичної культури і спорту є фізична культура, спорт, у т. ч. дитячо-юнацький, масовий, спорт вищих досягнень, професійний, спортивно-оздоровчий туризм, рухова

рекреація та реабілітація, діяльність з оздоровлення населення засобами фізичної культури і спорту.

Структура професійної діяльності тренера-викладача з виду спорту складається зі змістовно й функціонально взаємопов'язаних компонентів, які визначають суспільно корисну діяльність спортивного тренера та його готовність до ефективного розв'язання завдань фізкультурно-спортивної діяльності на основі сформованих знань, умінь, навичок, професійно важливих якостей (Рис. 1).

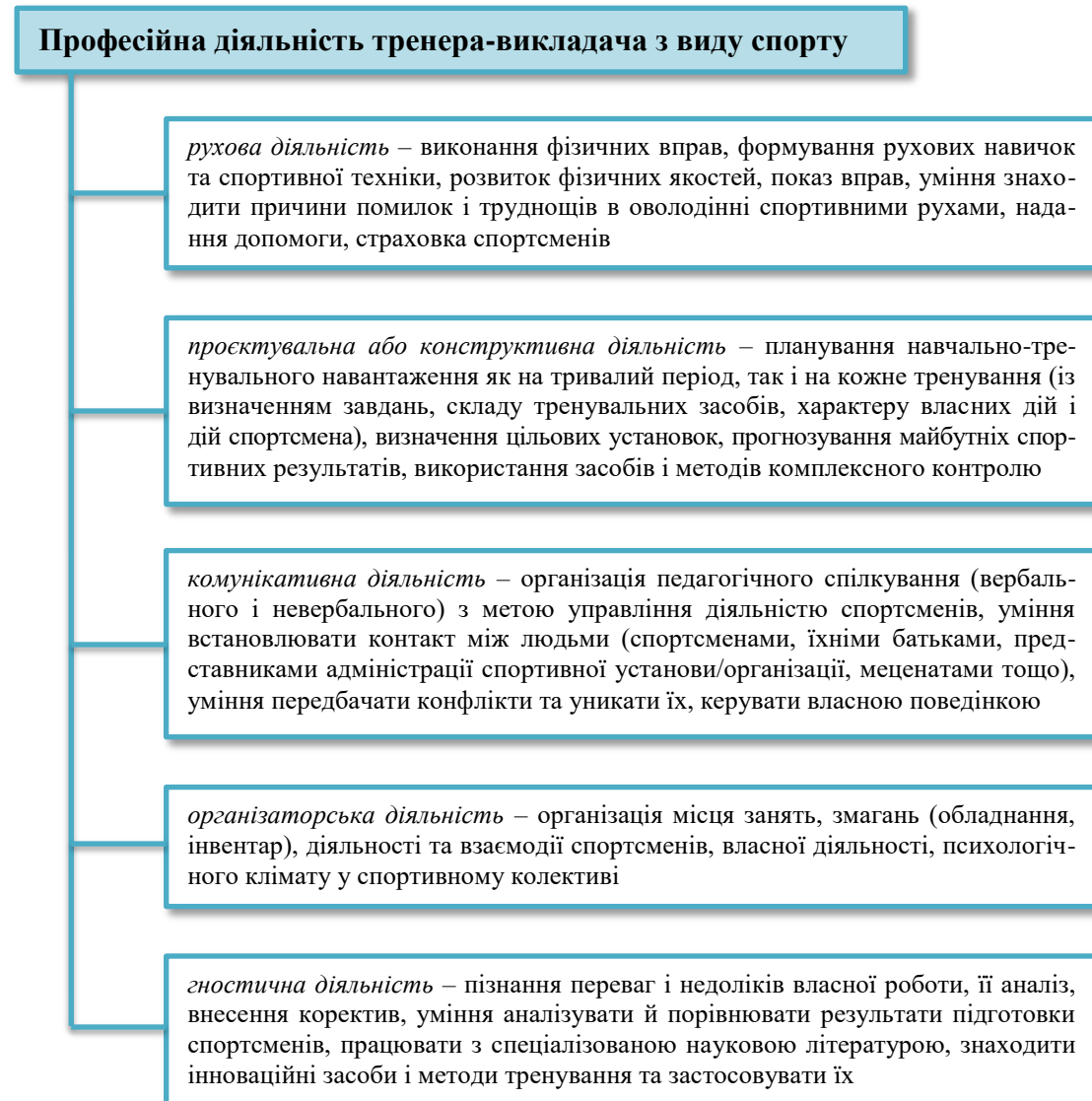

Рис. 1. Структурні компоненти професійної діяльності тренера-викладача з виду спорту

Як зазначає В. Костюкевич, “ефективне управління підготовкою спортсменів залежить від оволодіння тренером знаннями основних аспектів педагогіки, біології, біомеханіки і психології, управлінських впливів у процесі фізичної, теоретичної, психологічної та змагальної діяльності гравців і комплекс-

ного контролю за результатами їх тренувальної та змагальної діяльності” [6, 34].

Аналіз наукової літератури доводить, що, досліджуючи різні аспекти професійної діяльності, професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів, всі науковці одностайні у твердженні – професійна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

діяльність тренера-викладача, без сумніву, є педагогічною (О. Ажиппо, А. Конох, О. Надтока, А. Сущенко, А. Сватъєв, Л. Сущенко та ін.

Отже, професійна підготовка майбутніх тренерів-викладачів зумовлена значним діапазоном видів діяльності, до яких має бути підготовлений фахівець з фізичної культури і спорту. Відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 “Фізична культура і спорт” першого бакалаврського рівня випускник має бути підготовлений до тренерської, педагогічної, організаційно-управлінської та рекреаційної діяльності. Для безперервності процесу професійного становлення та розвитку, який включає якісну професійну освіту, адаптацію до професійної діяльності, кар’єрне зростання, поліпрофесіоналізм, у майбутнього фахівця має бути сформована професійна майстерність за рахунок формування професійно-зорієнтованих компетенцій. Цей процес, на нашу думку, відбувається на етапах професійної підготовки і професійної діяльності [4].

Формування професійної майстерності тренера як суб’єкта управління індивідуальними освітніми процесами характеризується його готовністю до виконання професійних функцій, гармонійною єдністю його ціннісних установок та психолого-педагогічної підготовки. Водночас рівень професійної компетентності тренера зумовлює формування та розвиток професійної майстерності.

Можна стверджувати, що майстерність тренера-викладача з виду спорту – це професійне вміння оптимізувати всі види навчально-виховної та спортивно-тренувальної діяльності, що передусім спрямовані на всебічний розвиток і вдосконалення особистості спортсмена, формування його світогляду, фізичних здібностей та якостей.

На нашу думку, професійна майстерність фахівця фізичної культури і спорту є своєрідним якісним орієнтиром і визначається як високе мистецтво в обраній професійній галузі [2; 5; 8]. Без сумніву, організація педагогічного впливу висуває високі вимоги до професійної майстерності особистості тренера-викладача.

З метою з’ясування актуальності означеної проблематики задля розуміння необхідності формування та розвитку професійної майстерності фахівця фізичної культури і спорту у сучасних ринкових умовах праці, нами було проведено анкетування тренерів-викладачів з видів спорту ДЮСШ м. Хмельницький та Хмельницької обласної школи вищої спортивної майстерності (Рис. 2). Так ми змогли виокремити ключові компоненти, що, на думку фахівців галузі фізичної культури і спорту, сприяли б якісному процесу формування професійної майстерності та професійній реалізації майбутніх тренерів.

У результаті проведеного дослідження з’ясувалося, що ефективність професійної діяльності, про-

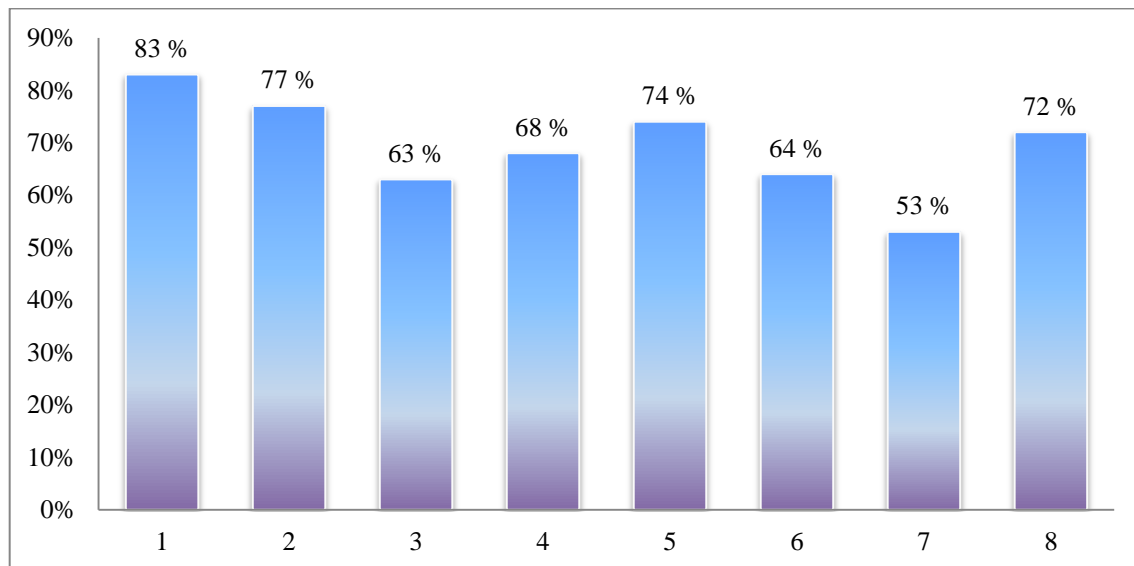

Рис. 2. Відповіді тренерів на питання “Які, на вашу думку, чинники мають безпосередній вплив на вдосконалення професійної майстерності тренера з видів спорту?”

де: 1 – наявність теоретичних знань та практичних професійних навичок і умінь за фахом; 2 – здібності до аналізу професійної інформації, системність мислення та прагнення до подальшого професійного вдосконалення; 3 – обізнаність у споріднених галузях спортивних спеціальностей та наявність сформованих міждисциплінарних компетентностей; 4 – організаційні здібності, уміння розв’язувати проблемні ситуації професійного характеру; 5 – комунікативні вміння; 6 – особистісні позитивні якості; 7 – наявність ціннісних орієнтирів; 8 – творчий потенціал, використання інноваційних технологій.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

фесійна майстерність та затребуваність випускника вищої школи значною мірою залежать від рівня сформованих у нього професійних, спеціальних знань, умінь, навичок, компетентностей, що відповідають вимогам галузі “Фізична культура і спорт” і його майбутньої діяльності, а також здатності до аналізу нової професійної інформації, комунікативних умінь та особистісних якостей.

У нашому опитуванні також взяли участь здобувачі вищої освіти 1 та 4 курсів спеціальності 017 “Фізична культура і спорт” Хмельницького національного університету, яке мало на меті з’ясувати їх думку щодо якості професійної підготовки у ЗВО та розуміння важливості формування професійної майстерності як критерію конкурентоспроможного фахівця.

Доцільно зазначити, що, окрім традиційного навчання, відповідно до навчального плану спеціаль-

ності студенти, майбутні тренери, проходили різні види навчальних практик, які, по суті, є імітацією практичної професійної дійсності, долучалися до участі у змаганнях як учасники, спостерігачі та судді. Такий процес, на нашу думку, суттєво активізує навчальну та пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти спортивного профілю. Також комплексно використовувалися сучасні методи навчання: моделювання, проектування елементів професійної діяльності з подальшим аналізом та обговоренням; практичні ситуації для колективного розв’язування, ділові ігри тощо. Усі перераховані засоби були спрямовані на підвищення мотивації здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності та формування їхньої професійної майстерності (Табл. 1).

Практика останніх років показує, що у процесі

Таблиця 1

Порівняльний аналіз чинників, що, на думку здобувачів вищої освіти, впливають на формування професійної майстерності та ефективність подальшого професійного росту

Чинники	1 курс	4 курс
Базові теоретичні знання і практичні навички з дисциплін фундаментальної підготовки	35 %	61 %
Теоретичні знання з фахових дисциплін	37 %	69 %
Практичний досвід, умінь та навички з фахових дисциплін, сформовані компетентності	73 %	92 %
Комунікативні навички, здатність до роботи в команді	22 %	37 %
Прагнення до професійного вдосконалення та кар’єрного зростання	26 %	59 %
Прагнення до подальшого навчання та професійної самоосвіти	26 %	53 %
Організаторські навички	19 %	49 %
Особистісні якості	15 %	34 %

реальної професійної діяльності тренер-викладач постійно має справу з професійною трансформацією, широкою зоною невизначеності та постійно адаптацією набутих компетенції до конкретного навчального-тренувального простору (педагогічна ситуація, тренувальний процес, навчальне середовище) та часу (знання застарівають). За таких умов для удосконалення професійної майстерності важливою стає адаптаційна здатність, умінь адекватно модифікувати свою діяльність, опановувати нові реалії, інноваційні технології, аналізувати зовнішні та внутрішні зміни, знаходити шляхи розв’язання проблем і нестандартних завдань [4, 11].

Сучасний спорт потребує певних здібностей від тренера: він має володіти широким арсеналом сучасних знань, враховувати психологічні, соціальні, матеріально-технічні та інші аспекти підготовки спортсмена. Успіхи спортсменів значною мірою залежать і від особистості самого тренера-викладача – його педагогічного таланту, авторитету, волі, здатності до творчого узагальнення. Водночас особливістю професійної діяльності спортивного тренера

як педагога є те, що він відіграє важливу роль у вихованні особистості спортсмена (І. Волков, О. Надтока, І. Кузнецова та ін.), що висуває значні вимоги як до особистості тренера, так і до рівня його професійної підготовки.

Задля професійного становлення та підвищення власного професійного рівня майбутньому тренеру-викладачу з виду спорту поряд із сформованими компетентностями потрібно володіти психічними властивостями, особливостями та рисами характеру, професійними установками, що об’єднані у поняття особистісних і професійно значущих якостей. У процесі професійної підготовки та формування професійної майстерності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту актуальності набуває розвиток професійно значущих особистісних якостей, оскільки професійна діяльність спортивного тренера здійснюється у режимі постійної комунікації та взаємодії з різними групами людей і має соціологічний характер, а саме:

– організаторських – організованість, ініціативність, адаптивність, гнучкість, креативність, само-

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

критичність, здатність переключатись на різні види діяльності;

– комунікативних – тактовність, відкритість, емоційна врівноваженість, здатність до встановлення конструктивних ділових взаємин, активного використання невербальних засобів спілкування тощо;

– інтелектуальних – логічність та оперативність мислення, критичність, спостережливість, допитливість, вміння доступно донести інформацію, аналітичні вміння, знання методики навчання і тренування;

– морально-вольових – справедливість, гуманізм, почуття обов'язку, амбіційність, упевненість у власних силах, здатність досягати цілей та добиватися авторитету, стресостійкість, надійність, вмотивованість на результат, відповідальність за якість власної діяльності, здатність налаштуватися на боротьбу та перемогу тощо.

Розвиток особистісних якісних характеристик майбутнього фахівця сприятиме формуванню професійної майстерності тренера-викладача з виду спорту, підвищенню професійної мотивації і в подальшому – ефективності його діяльності та розвитку його майстерності.

Висновки. Результати дослідження показали, що одним зі стратегічних завдань професійної освіти є формування особистості сучасного фахівця, який має активну професійну позицію, сформовані особистісні якості і здібності, професійні компетентності, готового до постійного саморозвитку й удосконалення професійної майстерності. Для підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту важливою є зорієнтованість освітнього процесу на умови професійної діяльності потенційного випускника. Доцільно звернути увагу на ґрунтовне опанування здобувачем вищої освіти професійних знань, розвиток умінь і практичних навичок, уміння орієнтуватись у реальній професійній проблемній ситуації, а також знаходити шляхи і засоби розв'язання її, планування власної концепції навчання, спрямованої на кар'єрне зростання, тобто формування його професійної майстерності.

Проведене дослідження не вичерпує усіх проблем підготовки майбутніх тренерів та формування професійної майстерності. У подальшому доцільно впроваджувати індивідуальний підхід до кожного здобувача вищої освіти, застосовувати передовий закордонний досвід, а також інтегрувати досягнення інших наук у спортивну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белікова Н. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2012. 45 с.

2. Гомонюк О., Онишко О., Райко В. Формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців соціо-

номічних професій засобами інноваційних педагогічних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. Вип. 44. С. 286–290.

3. Квасниця І., Ференчук Б., Цісар В., Дмитришин Н. Когнітивний компонент у контексті формування конкурентоспроможності майбутнього фахівця фізичної культури і спорту. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2022. № 5 (88). С. 96–100.

4. Квасниця І. Формування професійної мобільності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту у закладах вищої освіти : дис. ... д-ра філософ. наук. Хмельницький, 2021. 248 с.

5. Ковальчук В. Роль педагогічної практики в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. *Молодь і ринок*. 2023. № 1 (209). С. 45–49.

6. Костюкевич В. “Теорія і методика спортивної підготовки” (на прикладі командних ігрових видів спорту) : навчальний посібник. Вінниця : Планер, 2014. 432 с.

7. Кравець Р. Професійна майстерність викладача іноземної мови як запорука всебічного розвитку особистості здобувача вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 2 (210). С. 13–19.

8. Лашівська Я. Професійна майстерність як основний компонент педагогічної культури. *Освітній простір України*. 2019. № 16. С. 97–102.

9. Ничкало Н. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізації них та інтеграційних процесів : монографія. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014.

10. Hirschi A., Valero D. Career adaptability profiles and their relationship to adaptivity and adapting. *Journal of Vocational Behavior*. 2015. Vol. 88. pp. 220–229. DOI: 10.1016/j.jvb.2015.03.010

REFERENCES

1. Belikova, N. (2012). Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoi reabilitatsii do zdorov'iazberezhuvalnoi diialnost [Theoretical and methodological basis of training of future specialists in physical rehabilitation to be engaged in health-protection activities]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv, 45 p. [in Ukrainian].

2. Homoniuk, O., Onyshko, O. & Raiko, V. (2016). Formuvannia profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii zasobamy innovatsiinykh pedahohichnykh tekhnolohii [Formation of professional and pedagogical culture of students specializing in socioeconomic professions by means of innovation pedagogical technologies]. *Modern information technologies and innovation methods of teaching within training of specialists: methodology, theory, experience, issues*. Iss. 44, pp. 286–290. [in Ukrainian].

3. Kvasnytsia, I., Ferenchuk, B., Tsisar, V. & Dmytryshyn, N. (2022). Kognityvnyi komponent u konteksti formuvannia konkurentospromozhnosti maibutnoho fakhivtsia fizychnoi kultury i sportu [Cognitive component within the context of formation of competitiveness of future specialists in physical culture and sports]. *Academic papers of National Pedagogical Dragomanov University*. No. 5 (88), pp. 96–100. [in Ukrainian].

4. Kvasnytsia, I. (2021). Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh treneriv-vykladachiv z vydu sportu u zakladakh vyshchoi osvity [Formation of professional mobility of future sports coaches-teachers in higher educational establishments]. *Doctor's thesis*. Khmelnytskyi, 248 p. [in Ukrainian].

5. Kovalchuk, V. (2023). Rol pedahohichnoi praktyky v protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [The

role of pedagogical internship within the process of vocational training of teachers]. *Youth and market*. No. 1 (209), pp. 45–49. [in Ukrainian].

6. Kostyukevych, V. (2014). “Teoriia i metodyka sportyvnoi pidhotovky” (na prykladi komandnykh ihrovnykh vydiv sportu) [Theory and methods of sports training (based on team sports): textbook]. Vinnytsya, 432 p. [in Ukrainian].

7. Kravets, R. (2023). Profesiina maisternist vykladacha inozemnoi movy yak zaporuka vsebichnoho rozvytku osobystosti здобувача вищої освіти [Professional mastery of foreign language teachers as a guarantee of all-round development of students’ personality]. *Youth and market*. No. 2 (210), pp. 13–19. [in Ukrainian].

8. Lashchivska, Ya. (2019). Professional excellence as the basic component of pedagogical culture [Profesiina maisternist yak osnovnyi komponent pedahohichnoi kultury]. *Educational space of Ukraine*. No. 16, pp. 97–102. [in Ukrainian].

9. Nychkalo, N. (2014). Rozvytok profesiinoi osvity v umovakh hlobalizatsii nykh ta intehratsiinykh protsesiv [Development of professional education under conditions of globalization and integration processes: monograph]. Kyiv. [in Ukrainian].

10. Hirschi, A., & Valero, D. (2015). Career adaptability profiles and their relationship to adaptivity and adapting. *Journal of Vocational Behavior*. Vol. 88, pp. 220–229. DOI: 10.1016/j.jvb.2015.03.010 [in English].

Стаття надійшла до редакції 11.04.2023

УДК 378.147.88:004.031.4(4/8)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.278062>

Тетяна Шарова, доктор філологічних наук, професор
кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
Аліна Землянська, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

ОСОБЛИВОСТІ НЕФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ МООС У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена особливостям неформального навчання засобами МООС у закладах вищої освіти. Акцентовано увагу на тому, що здобувачі освіти та науково-педагогічні працівники мають можливість безкоштовно використовувати онлайн-ресурси на закордонних платформах Udemy, Coursera, Edx, Alison. З’ясовано, що кожен ЗВО має можливість у корпоративному доступі електронної пошти зареєструвати здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників для подальшої роботи на онлайн-ресурсах. Наголошено, що системна робота на онлайн-платформах з метою проходження онлайн-курсів, дозволить українським користувачам використовувати платні ресурси на безоплатній основі, що є запорукою успішного навчання в дистанційному форматі.

Ключові слова: неформальне навчання; МООС; онлайн-курси; заклад вищої освіти; безкоштовне навчання.

Літ. 12.

Tetiana Sharova, Doctor of Sciences (Philology),
Professor of the Social Sciences and Humanities Department,
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
Alina Zemlianska, Ph.D. (Philology),
Associate Professor of the Social Sciences and Humanities Department,
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

THE PECULIARITIES OF NON-FORMAL LEARNING THROUGH MOOC MEANS IN THE INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The article is devoted to the peculiarities of non-formal education by means of MOOC in the institutions of higher education. Attention is focused on the fact that students and scientific and pedagogical workers have the opportunity to use online resources on foreign platforms Udemy, Coursera, Edx, Alison for free. It was found that each institution of higher education has the opportunity to register students and scientific and pedagogical workers in the corporate e-mail access for further work on online resources.

It was emphasized that the unique content with lectures, video materials, and test tasks allows you to get up-to-date information on professional development issues, as users have the opportunity to master new competencies, to immerse themselves in aspects of the professional growth of each user. It is indicated that the most interesting and relevant among users is the Coursera platform, which presents a significant number of online courses for improving qualifications and mastering new competencies. For institutions of higher education, a selection of courses with free access is another, based on the support of Ukraine during the state of war.

The article reports that all users who take courses on the Coursera online resource can view their own achievements under the headings: online courses that are in progress or those that have been completed. Such filtering makes it possible to obtain